



Midtre Nordland
nasjonalparkstyre

04/07/2019

Rapport

Enkel besøksstrategi for Junkerdalsura naturreservat



Kolofon

Utførende institusjon

Midtre Nordland nasjonalparkstyre

Kontaktperson

Oskar Pettersen

Publikasjonsnummer

[Tekst]

År

[Tekst]

Sidetall

[Tekst]

Opplag

[Tekst]

Utgiver

[Tekst]

Forfatter(e)

Oskar Pettersen

Tittel – norsk og engelsk

Enkel besøksstrategi – Junkerdalsura naturreservat

Sammendrag – summary

Forsidefoto

Foto: Oskar Pettersen

Innhold

1 Innledning.....	4
1.1 Rammeverk	6
2 Kunnskapsgrunnlaget.....	7
2.1 Sårbare verneverdier	8
2.2 Reiselivet	10
2.3 Den besøkende	11
2.4 Reindrift	14
2.5 Utfordringer og trusler	14
3 Mål og strategiske grep.....	18
3.1 Sårbare naturverdier	18
3.2 Reiselivet	19
3.3 Den besøkende	19
3.4 Reindrift	21
4 Tiltaksplan	22

Vedlegg:

[1. vedlegg 1]

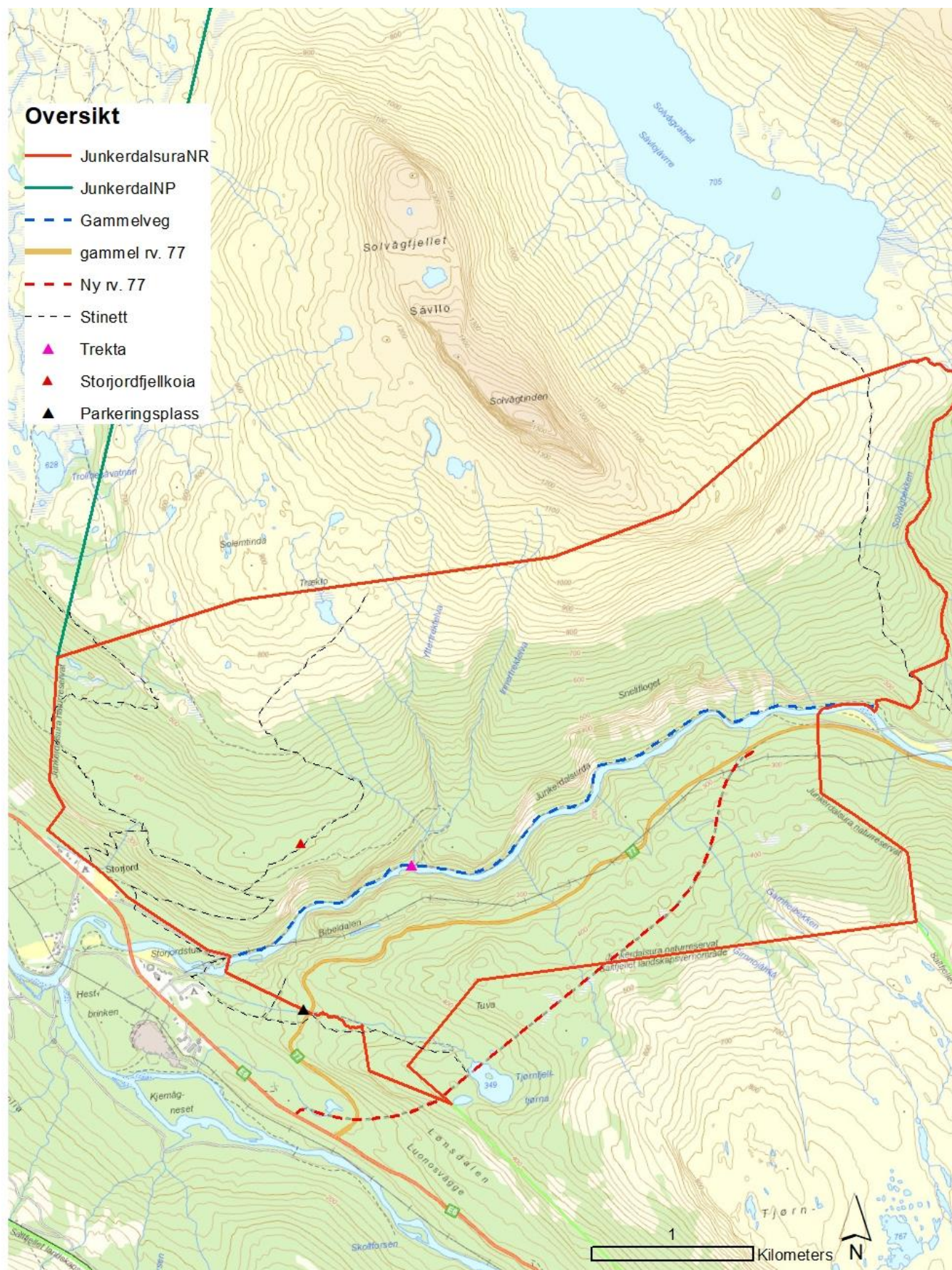
1 Innledning

Junkerdalsura naturreservat har lenge vært kjent som en av de rikeste plantelokalitetene i Norge med stor botanisk artsrikdom og rike vegetasjonstyper. Naturreservatet er et av de hyppigst besøkte verneområdene i Nordland på grunn av sin sentrale beliggenhet langs E6, og i tilknytning til reiselivsdestinasjonen Storjord. Dette gir unike muligheter for formidling av verneverdiene, men også utfordringer i forhold til å balansere hensynet til bruken og vernet av området. Besøksstrategien skal være en rettesnor i forhold til nettopp dette.

Junkerdalsura naturreservat ble vernet den 21. desember 2000, og i 2014 ble det utarbeidet en forvaltningsplan med verneforskriften som rammeverk. Forvaltningsplanen sikrer en forutsigbar og enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer for bruk, skjøtsel, informasjon og tilrettelegging. En forventning om økende besøk og endret bruk i og rundt naturreservatet i årene som kommer krever imidlertid et nytt verktøy for hvordan forvaltningen skal møte og tilrettelegge for besøkende i Junkerdal naturreservat. Politiske føringer om besøksstrategi i alle nasjonalparker ble presentert i friluftsmelinga; St. 18 (2015-2016). I Fortsettelsen av denne føringen har Miljødirektoratet satt vilkår om at det i alle verneområder skal ligge en besøksstrategi til grunn for merkevaren Norges nasjonalparker.

Besøksstrategien for Junkerdalsura naturreservat skal være en plan for hvordan man skal gjennomføre besøksforvaltningen i naturreservatet. Strategien skal være et konkret og målretta forvaltningsredskap, og si noe om hvordan en kan balansere ulike hensyn i området:

- Ivareta verneverdiene i området
- Legge til rette for trygge og opplevelsesrike måter å oppleve reservatet på
- Legge til rette for lokal verdiskapning knyttet til naturreservatet
- Øke lokal aksept og forståelse for vernet av naturreservatet
- Gjøre Saltdal kommune enda mer attraktivt for reiselivet



Figur 1: Oversikt over junkerdalsura naturreservat, eksisterende stinett og infrastruktur.

1.1 Rammeverk

Verneforskriften danner rammene for hva som er tillatt innenfor Junkerdal naturreservat, og i arbeidet med besøksstrategien og ved utøving av offentlig myndighet, må forvaltningsmyndighet forholde seg til vernebestemmelsene som er gitt av verneforskriften for Junkerdal naturreservat. Verneforskriften har blant annet som formål å opprettholde den tilstanden som området var i ved fredningstidspunktet.

Det ble i 2014 utarbeidet en forvaltningsplan for naturreservatet. Forvaltningsplanen trekker opp retningslinjer for behandling av saker etter verneforskriften, og tar for seg brukerinteresser og konkrete forvaltningsmål knyttet til de ulike interessene. Forvaltningsplanen danner slik sett også rammene for arbeidet med besøksstrategien.

Ved utøving av offentlig myndighet, eksempelvis ved behandling av dispensasjonssøknader, skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn. Det vil si at beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger (§ 8). Ved tvil om effekten av påvirkning skal føre-var-prinsippet benyttes, og tvilen komme naturen til gode (§ 9). Disse prinsippene ligger også til grunn i arbeidet med besøksstrategien, og vil legge føringer for hva en kan tillate og tilrettelegge for av aktivitet og ferdsel og i hvilken grad.

Aktiviteter og tiltak som ikke omfattes av verneforskriftens unntaksbestemmelser krever dispensasjon. Naturmangfoldlovens § 48 gjør det mulig å gi dispensasjon fra et vernevedtak *«dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.»* Vurderingen av om et tiltak er i strid med verneformålet eller kan påvirke verneverdiene nevneverdig er en skjønnsmessig vurdering. Det kan nevnes at kravet om at tiltaket ikke skal påvirke *nevneverdig* innebærer at dispensasjonsadgangen er snever. Utfyllende informasjon om hvordan naturmangfoldlovens § 48 skal tolkes følger av miljødirektoratets rundskriv om forvaltning av verneområder.

2 Kunnskapsgrunnlaget

I forskriften om fredning av Junkerdalsura naturreservat, av 21.12.2000 heter det seg at:

Formålet med fredningen er å bevare en skogsli fra dalbunn til snauffjell med alt naturlig-plante og dyreliv og med alle de naturlige økologiske prosessene. Av spesielle kvaliteter kan nevnes at området:

- *domineres av rike barskogs- og lauvskogstyper og rike vegetasjonstyper,*
- *har stor botanisk artsrikdom med floristisk og plantegeografisk interessante arter, varmekjære innslag, sjeldne, krevende, og sårbare/truede arter,*
- *har en av Nordens største kalkbjørkeskoger, og*
- *utgjør en viktig del av en av Norges mest kjente plantelokaliteter*

Forvaltningsplanen for Junkerdalsura naturreservat gir en grundig kunnskapsoppsummering av verneverdier, reiseliv og ulike brukere av Junkerdalsura naturreservat. Den bygger på data fra verneplanutredningen, artskart og naturbase. Ny kunnskap som vil ha betydning for besøksstrategien skal så godt det lar seg gjøre innlemmes i dette dokumentet. Det er utarbeidet konkrete bevaringsmål for naturverdier samt forvaltningsmål for ulike brukerinteresser i forvaltningsplanen for reservatet. Forvaltningsplanen vil være retningsgivende i arbeidet med besøksstrategien, og denne vil samsvare med allerede etablerte bevaringsmål og forvaltningsmål. Dette er også i tråd med at forvaltningen av verneområdet skal skje med et langsiktig perspektiv. Underkapitlene som følger gir kun en kort beskrivelse av sårbare naturverdier, reiselivet og den besøkende samt de konkrete bevaringsmål og forvaltningsmål



Figur 1: a og b: Gammel furuskog og rødlistearten furuplett (hvit flekk) som kun finnes i gammel furuskog der den fungerer som nedbryter. c: Insektforskere fra Nord universitet med ferdig montert insektsfelle i Junkerdalsura naturreservat. De jobber for å øke kunnskapen om utbredelsen til insekter.

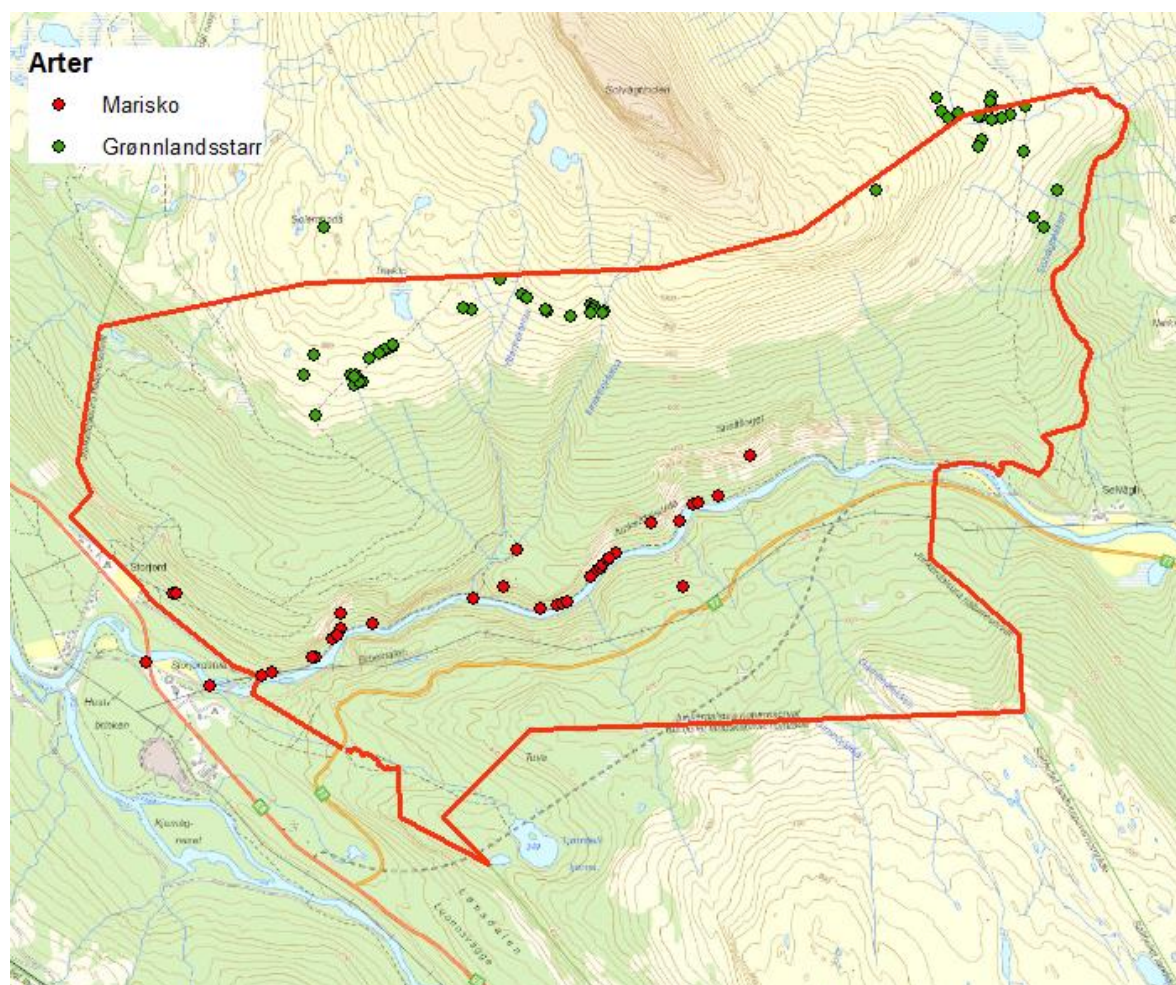
2.1 Sårbare verneverdier

Vegetasjon

Den gunstige kombinasjonen av berggrunn, eksponering og fuktighet på nordsideen av Junkerdalsura danner grunnlaget for en svært rik og mangfoldig flora. En mosaikk av rike skogstyper dominerer derfor reservatet. Spesielt viktig er kalkfuruskogen og kalkbjørkeskogen som karakteriseres for å være sjeldne naturtyper i Norge. Kalkbjørkeskogen er ved siden av en lokalitet i Troms den største av sitt slag i Norden, og er således viktig også internasjonalt.

Stor økologisk variasjon gjør at reservatet har stor botanisk artsrikdom med floristisk og plantegeografisk interessante arter samt sjeldne, krevende og sårbare/truede arter. I Junkerdalsura finner vi blant annet flere kjente lokaliteter av den iøynefallende orkideen marisko (*Cypripedium calceolus*) som er nær truet (NT) på den Norsk rødliste for arter 2015 (**figur 3**). De viktigste områdene for orkideen finner vi i nede i selve Junkerdalsura, langs gammelveien på nordsiden av elva. Kulturmarksarten hengepiggrø (*Lappula deflexa*, NT), orkideene huldreblom (*Epipogium aphyll-lum*, VU) og issolleie (*Ranunculus glacialis*, NT) er også dokumentert i reservatet. Naturreservatet strekker seg helt opp til 1100 meter i nordsiden for å få med kjente forekomster av den rødlistede arten grønlandsstarr (*Carex scirpoidea*). Det er blant annet registrert flere funn lang stien opp mot Solvågtinden (**Figur 3**). Grønlandsstarren finnes bare på tre godt adskilte steder i fjellene i Nordland, og finnes ingen andre steder i Europa. Man må helt over til Grønland eller nordøst i Russland for å finne de nærmeste forekomstene, og dette gjør arten unik. Grønlandsstarren har spilt hovedrollen i en snart 120 år gammel diskusjon mellom geologer og botanikere om hvorvidt planter har overlevd siste istid i Norge. En fersk genetisk studie med blant annet bladmateriale fra Grønlandsstarr i Junkerdalsura naturreservat, har satt en stopper for diskusjonen ved å påvise Grønlandsstarrens overlevelse i Norge under siste istid.

Senere års undersøkelser på moser, sopp og lav har avdekket flere spennende og rødlistede funn, og tjener som eksempel på at potensialet for nye funn av krevende og sjeldne arter i Junkerdalsura naturreservat fortsatt er til stede.



Figur 2: Marisko og Grønnlandsstarr som er registrert i Junkerdal naturreservat

Fugle- og dyreliv

Området har vist seg å være egnet som kongeørnhabitat, og hele naturreservatet inngår i et kongeørnrevir. Det er per dags dato seks reiralternativer for kongeørn (*Aquila chrysaetos*) innenfor reservatet. Av ytterligere rovfugler er det registrert fjellvåk (*Buteo lagopus*), tårnfalk (*Falco tinnunculus*), hønsehauk (*Accipiter gentilis*) og dvergfalk (*Falco columbarius*). Vanskelige registreringsforhold på grunn av Junkerdalselva (lyd) gjør det vanskelig å få en god registrering av spurvefuglfaunaen i selve ura. Av registrerte arter kan bøksanger (*Phylloscopus sibilatrix*) og lappsanger (*Phylloscopus borealis*, EN – sterkt truet) nevnes. Det er tidligere registrert hekking av hubro i området og hubrorop har blitt registrert ved inngangen til Junkerdalsura. Insektfaunaen er lite kjent og kunnskapsgrunnlaget tynt, men av særegne funn kan den krevende sommerfuglen svartflekksmyger (*Carterocephalus silvicolus*) trekkes frem. Ellers er dyre og fuglelivet jevnt over som i resten av regionen. Området brukes jevnlig av jerv og gaupe, mens bjørn streifer innom en sjelden gang.



Figur 4: Kongeørn i ferd med å forlate reiret. Foto: Statskog Fjelltjenesten v/ Jim T. Kristensen

Kulturminner

Under verneprosessen ble det ikke gjennomført noen detaljert kartlegging av kulturminner i reservatet, men en del er godt kjent fra før av. Gamlevegen ble fredet i 2006 etter kulturminneloven, og er en del av Statens Vegvesen nasjonale verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner. Vegen er godt bevart, og tjener som eksempel på hvilke vegtekniske utfordringer Norge har hatt. Storjordfjellkoia ble bygd på 1800-tallet, senere tatt ned, restaurert og flyttet til Storjordfjell i forbindelse med granplantinger og hogst. I dette området finnes også flere spor etter menneskelig aktivitet i forbindelse med ved- og skogsdrift. I reservatet er det registrert selvskuddanlegg for bjørn, 1-2 utmarksslåtter og flere av de store steinene langs gammelvegen ble i sin tid brukt som varelager og bytteplass for varer. Ellers finner man spor etter samisk aktivitet helt tilbake til steinalderen samt registreringer av fangstgroper langs Junkerdalselva. Potensialet for å finne nye samiske kulturminner ansees for å være stort. Kulturminnene i reservatet anses som vesentlige verneverdier, og har stort potensiale med tanke på formidling av den historiske og menneskelige bruken av området.

2.2 Reiselivet

Reiselivsnæringen er en viktig næring i Saltdal, og det finnes flere bedrifter i nærområdet som baserer seg på turisme. Flere av bedriftene i tilknytning til Storjord står sammen i bedriftsnettverket «Saltdal reiseliv». Det er et vidt spekter på disse bedriftene, fra enkle oppstillingsplasser for campingplasser uten servering,

hotell, til bedrifter som lever av guiding og salg av opplevelser. Bedriftene som ligger nærmest Junkerdalsura naturreservat er Polar camping, Saltdal Turistsenter, Storjord hotell og Nordland nasjonalparksenter som alle i større eller mindre grad fører til økt besøk i naturreservatet. Storjord hotell har røtter helt tilbake til 1923, og tilbyr overnatting med frokost i sommerhalvåret. Saltdal turistsenter er en veikro/bensinstasjon i umiddelbar nærhet til Junkerdalsura naturreservat som også tilbyr hytteutleie, sykkelutleie og sporadisk guideaktivitet i og rundt Junkerdalsura naturreservat. Nordland nasjonalparksenter består av to faglige enheter både som besøkssenter nasjonalpark og Adde Zetterquist kunstgalleri. Nordland nasjonalparksenter bruker Junkerdalsura naturreservat aktivt til turer, opplevelser og i ulike former for formidlingsarbeid. Statskog må også regnes som en reiselivsaktør som grunneier av naturreservatet, og den største grunneieren i området generelt. De administrerer jakt og fiske i området, og har sterke interesser knyttet Junkerdalsura naturreservat i seg selv, men også til nærområdet gjennom blant annet Skogvoktergården. Hvert år arrangeres skogvokterdagen – et arrangement som trekker mange besøkende fra fjern og nær.

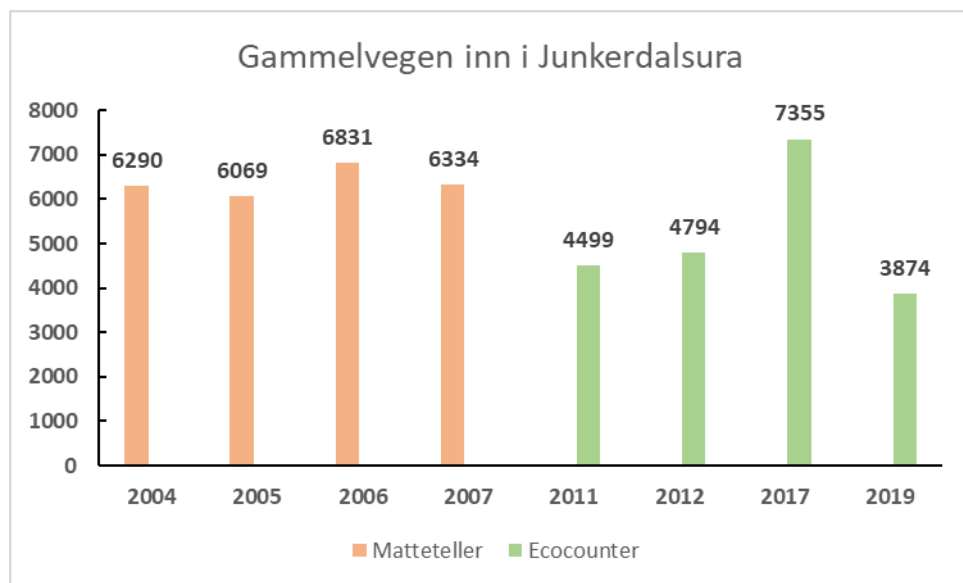
2.3 Den besøkende

Junkerdalsura naturreservat er et av de mest besøkte verneområdene i Nordland, med besøkende som blant annet ønsker å se og oppleve den unike floraen i selve Junkerdalsura. Naturreservatet er i tillegg en del av et større område med gode jakt-, fiske- og friluftsmuligheter som også trekker mye folk.

Lokalbefolkning i Saltdal er sterkt knyttet til Junkerdalsura naturreservat som turområde, og benytter både reservatet og omkringliggende områder aktivt. Naturreservatet har i årevis vært og er fortsatt aktivt brukt i undervisningssammenheng av både lokale skoler og Nordland nasjonalparksenter. Storjord er et knutepunkt for friluftaktiviteter midt mellom to nasjonalparker, og turmulighetene i og rundt Storjord er mange og mangfoldige. I det følgende beskrives kun de mest sentrale aktivitetene innenfor Junkerdalsura naturreservat.

Statskog, i samarbeid med Saltdal turistsenter, Nordland nasjonalparksenter, Midtre Nordland nasjonalparkstyre og Storjord hotell har utarbeidet brosjyren «Turer på Storjord», som presenterer fire turforslag. Tur nummer en, og den mest populære presenterer turen innover langs den rasfarlige nordsiden av Junkerdalselva. Det har vært gjennomført ferdselsregistreringer langs gammelveien inn i Junkerdalsura mer eller mindre årlig fra 2004 frem til 2019 (**figur 1**). En utfordring med ferdselsregistreringene er at de eldste registreringene som er gjort vanskelig lar seg sammenligne med nye, på grunn av nye metoder og/eller endret plassering. Mattetellerne sliter med å registrere alle turgåere når de går veldig tett. Telleflaten er 60x70 cm og enkelte turgåere kan også trå utenfor telleflaten hvis de går litt utenfor stien. Data fra mattetellere er derfor høyst sannsynlig et minimumstall. Ferdselstelere fra eco-counter registrerer varme fra personer som passerer, og følgelig kan det ikke utelukkes en viss feilmargin. At tellingene til en overestimeres noe er sannsynlig og potensielle feilkilder kan være folk som raster ved telleren, sollys inn

på linsa eller folk som oppdager telleren. Utplassering av tellerne krever med andre ord mye av de som setter dem ut.



Figur 3: Antall passeringer forbi telleren langs gammelvegen på tur inn i Junkerdalsura

Man ser en betydelig nedgang i ferssel i 2011 og dette kommer nok som en kombinasjon av at Junkerdalsura var mindre tilgjengelig på grunn av rasene i 2010 og innføring av informasjon om rasfaren. Juni 2014 ble alt ryddet og ura ble "gjenåpnet" igjen og i 2017 hadde ferdseien igjen nådd gamle høyder. Perioden 19. mai til 20. oktober 2017, avdekket så mye som 7170 passeringer, som i praksis vil si om lag 3585 personer ettersom telleren registrerer både frem og tilbake. Ferdselsdata fra samme plass i 2019 avdekket et besøkstall på 3874 passeringer, som vil si om lag 1937 personer. Dette kommer trolig som en reaksjon på at rasinformasjonen ved innfallsporten høsten 2017 ble endret til at all ferdsel ikke anbefales på grunn av ras. I tillegg sluttet alle aktørene på Storjord å anbefale turveien inn i Junkerdalsura på grunn av faren for ras og steinsprang. Dette viser at slike tiltak kan være svært effektive.

Ellers er stinettet og den gamle ferdselsveien i Storjordlia, fra Storjord, forbi Storjordfjellkoia og videre opp til Solvågtind mye brukt. Her har det også blitt gjennomført ferdselsregistreringer i årene 2014, 2018 og 2019. Alle gjennomført med ecocounter. I 2014 var telleren plassert etter Storjordfjellkoia, og disse tallene fanger trolig mye av ferdselen mot Solvågtinden. I 2018 var telleren plassert ut før Storjordfjellekoia i perioden 1. juni til 4. oktober og avdekket 1866 passeringer. I 2019 sto telleren plassert ut på samme plass som i 2018 i perioden 28. mai til 1. november og avdekket 2343 passeringer. Dette viser at ferdselen langs denne stien er økende. Mye av økningen er trolig en respons på tiltakene og innføringen av strengere rasinformasjon ved inngangen til Junkerdalsura.

Storjordfjellkoia er et åpent husvære eid av Statskog, som har fire sengeplasser og vedovn. Langs stien på tur opp til koia gjør stien en brå sving og her får man god utsikt utover mot Junkerdalsura. Mange stopper

opp her og flere beveger seg ut mot den bratte kanten for å få bedre utsikt. Tar man ikke av mot Storjordfjellkoia kan man enten følge stien ned til «vannposten» eller følge en DNT-sti i nordøstlig retning mot Storengdalen. Før man kommer til Storjordfjellkoia er det også mulig å komme seg ned i Junkerdalsura og til Trekta fra denne stien. Alle stier og turer i Junkerdalsura naturreservat er godt skiltet, merket og vedlikeholdt av Statskog. Vedlikehold og merking av stien opp til Solvågtinden etter Storjordfjellkoia er det imidlertid ingen som har påtatt seg ansvaret for per dags dato.

På andre siden av reservatet, går det sti opp til Tjørnfjellvatnet som er å betrakte som et attraktivt mål i friluft- og fiskesammenheng. Fra Junkerdalsiden kan man følge sti opp fra Solia og opp til Solvågvatnet. På Solvågvatnet er det blant annet muligheter for å leie hytte og båt gjennom jeger og fiskeforeninga i Saltdal.

Det er ikke gjort noen brukerundersøkelse for selve Junkerdalsura naturreservatet, men på stien opp til Solvågtinden var det utplassert ei selvregistreringskasse for brukerundersøkelsen i Junkerdal nasjonalpark i 2017. Data fra denne undersøkelsen viste kort fortalt at de besøkende ofte er på dagstur, om lag halvparten er utlendinger på besøk for første gang, men også at stien opp til Solvågtinden er hyppig brukt av folk bosatt i lokale kommuner.

Junkerdalselva er i dag åpnet for lakse- og sjørrettfiske, og er det største og viktigste tilløpet til Saltdalselva. Elva som helhet trekker til seg flere tilreisende fiskere og er svært viktig for lokal identitet. Elva er også i noen grad brukt til elvepadling, og ulike aktiviteter knyttet til elvesport.



Figur 4: Elvepadling i Junkerdalsura. Foto: Fredrik Johannessen.

2.4 Reindrift

Naturreservatet er et viktig beiteområde både for Saltfjellet og Balvatn reinbeitedistrikt. Junkerdalselva utgjør grensen mellom de to reinbeitedistriktene, hvorpå Balvatn reinbeitedistrikt benytter de nordlige delene som helårsbeite og Saltfjellet reinbeitedistrikt benytter de sørlige delene som et viktig vinterbeite. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor naturreservatet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse, og for at området skal kunne brukes til reindrift.

2.5 Utfordringer og trusler

Rasfare og endret bruk

Den populære turen innover Junkerdalsura går på en gammel kjerreveg mellom Storjord og Junkerdal på Junkerdalselvas nordside. Veggen her ble bygget i 1870-årene og har derfor også en kulturhistorisk verdi. Stor rasfare og en rasulykke i 1955 skjøt fart i planene om ny veg, og veggen her ble erstattet av riksveg 77 i 1958, som går igjennom reservatet på sørsiden av elva. Området på nordsiden av Junkerdalselva er meget brattlendt, med flere flog og rasområder i til dels løs berggrunn. Turen innover langs gammelveien på nordsiden av Junkerdalselva er fortsatt har vært en meget populær tur for tilreisende og lokale, og er fortsatt den mest brukte stien inn i reservatet. Inne ved Trekta/Trekteelva var det opparbeidet en rasteplass, men i 2010 gikk det et ras som sperra vegen inn hit. Statens Vegvesen gjorde en rasfarevurdering av denne vegen i 2011, og vurderte faren for steinsprang etter Sandrønna for å være stor. De anbefalte videre at det ikke skulle tilrettelegges for opphold og stopp langs denne vegen. Raset som gikk i 2010 ble rydda og klargjort i 2014, men siden har det gått flere små ras og sist et stort i 2017. På bakgrunn av et utbredt ønske både fra forvaltningen, Statskog, kommunen, reiselivsaktører, Statens Vegvesen ble det besluttet og fremmet vedtak i Nordland nasjonalparkstyre om å stoppe videre vedlikehold av vegen innover her, samt fjerne tilretteleggingen som er gjort inne i Junkerdalsura. Det er også besluttet at publikum må gis god og tydelig informasjon om faren for steinras når de ferdes i reservatet, og endre allerede etablert informasjonsmateriell i forhold til dette. Statens vegvesen har utarbeidet rasfareskilt som presenteres på norsk, tysk og engelsk, og disse er allerede plassert ut på tur inn i de rasfarlige delene av Junkerdalsura. Det er også iverksatt stempling av «Turer på Storjord», hvor turen innover Junkerdalsura er stemplet med rød skrift: «Turforslaget er endret på grunn av rasfaren. Følg skiltingen ved Junkerdalsura. Stien til Trekta vedlikeholdes ikke lenger og rasteplassen er flyttet til innfallsport Janshellaren». Nasjonalparkstyret vil heller ikke være ansvarlig for å arrangere eller delta ved guidete turer inn i Junkerdalsura. Dette krever at vi tenker nytt, og jobber for å etablere nye og alternative måter å se og oppleve Junkerdal naturreservat på.

Riksveg 77 forbi Tjernfjellet i Saltdal har sterk stigning og mange svinger med til dels mangelfulle grøfter og rekkverk. Den har lenge utgjort en sikkerhetsrisiko og vært en utfordring for tyngre kjøretøy, spesielt på vinterføre. Høsten 2019 blir derfor vegen erstattet med nye riksveg 77 som blant annet omfatter en 3,3 km

lang tunnel gjennom Tjornfjellet (**figur 1**). Gamle riksveg 77 vil bli stengt med bom ved naturreservatets grense i begge ender. Det vil fra Statens Vegvesen bli etablert en parkering (**figur 1**) ved bommen på Storjord-siden, samt skiltes og anbefales for syklistene å benytte gamle riksveg 77. Verneforskriftene åpner opp for nytt veganlegg og tunnel innenfor Junkerdalsura naturreservat.

Riksveg 77 har flere fine parkeringslommer med utsikt utover Junkerdalsura. Fra denne vegen får man på avstand oppleve det unike landskapselementet Junkerdalsura utgjør, med Junkerdalselva som skjærer seg gjennom det brattlendte terrenget og det frodige landskapet. Herfra ser man også inn i Junkerdal og Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og rett inn i den spektakulære sør-vest vendte siden av Solvågtinden. Forvaltningsmyndighet skal i samarbeid med Saltdal utvikling og relevante reiselivsaktører se på mulighetene for å få etablert et utsiktspunkt langs denne vegen.

Sårbare naturverdier

Det finnes sju større og mindre plantefelt med gran, noe spredt vrifuru og enkelte douglasgraner innenfor reservatet. Både grana og vrifurua har begynt å spre seg ved naturlig foryngelse og representerer en fare for den stedegne skogen og bunnvegetasjonen ved at den blant annet vil skygge ut de mer lyskrevende artene. Det er satt i gang storstilte tiltak med å fjerne grana fra reservatet. Og per dags dato er fire små granplantefelt tatt ut.

Junkerdalsura naturreservat med sin mosaikk av ulike vegetasjonstyper, rike natur og gode klima skaper nisjer for et mangfold av ulike dyre- og fuglearter, noe som bekreftes av enkeltfunn av sjeldne og krevende arter. En god besøksforvaltning krever kunnskap om de naturkvalitetene som finnes innenfor verneområdet. Sjeldne artsfunn kan dessuten være et trekkplaster, og være med på å øke opplevelsverdien av naturreservatet. Det er ikke gjort noen ny detaljkartlegging av naturverdier i reservatet siden arbeidene i forkant av vernet for over 20 år siden. Kunnskapsgrunnlaget er lite oppdatert, og må karakteriseres for å være dårligere enn ønsket. Dette er spesielt gjeldende for moser, sopp, lav, insekter og spurvefugler. Det er behov for en oppdatert naturtype-kartlegging i området og en mer omfattende kartlegging av botanikken i hele naturreservatet både på nordsiden og sørsiden av elva. Botanikken er godt kjent nede i selve ura, og rovfugl i reservatet følges opp årlig av Statskog Fjelltjenesten.

Stien til Storjordfjellkoia og videre opp til Solvågtinden er mye brukt, og her er det registrert slitasje flere steder. Statskog Fjelltjenesten har registrert en merkbart økning i aktivitet både opp til Solvågtinden og til Storjordfjellkoia de seneste år. Det er nærliggende å tro at dette allerede er en konsekvens av rasfaren i Junkerdalsura og tiltakene som allerede er iverksatt. Etter hvert som det iverksettes ytterligere tiltak i forhold til rasfaren, og at Junkerdalsura fysisk raser igjen forventer vi en ytterligere økt ferdsel langs stinettet oppover mot Storjordfjellkoia og Solvågtinden i årene som kommer. Det er en stor utfordring at ingen har ansvaret for vedlikehold og merking av stien opp til Solvågtinden, etter Storjordfjellkoia. Norsk institutt for naturforskning (NINA) har gjort en sårbarhetskartlegging langs denne stien i 2018, som blant

annet trekker frem utfordringer med slitasje ved økt ferdsel langs stien. Det er spesielt de tørre rabbene over skoggrensa, hvor det er enkelt å ferdes og hvor vegetasjonsdekket er tynt at faren for slitasje er størst. Her er stien også dårlig merket med de følgene at besøkende ferdes bredt. Her vokser Grønlandsstarren tett på stien og økt slitasje, samt utilsiktet tråkk kan utgjøre en trussel (**Figur 3**).

Ferdsel utenom allerede etablerte stinett vil på generelt grunnlag kunne utgjøre en fare for sårbare planter også ellers i reservatet. Mariskoen vokser eksempelvis svært tett inntil gammelveien, og ligger således utsatt til både for tråkk og ulovlig plukking.

Vurderingen NINA har gjort for sårbarhet for dyreliv langs denne stien vurderes samlet sett til å ha liten negativ påvirkning både ved dagens bruk og eventuell økt ferdsel, forutsatt at denne ferdselen foregår på allerede etablerte stinett. Ferdsel utenom stinett og innenfor hotspots for sensitive pattedyr og rovfugler bør unngås da dette kan medføre forstyrrelser. Eksempelvis så nevnes det blant annet at det ikke bør tilrettelegges for avstikkere fra stien opp mot Solvågtinden og ned i ura. Økt ferdsel i området vurderes til å kunne ha moderat effekt på tamrein i første rekke som en arealunnavvikelse. Mer bruk av området utenfor sommermånedene, for eksempel vinterstid og på våren forventes å gi større negative konsekvenser for tamrein. Videre nevnes det at stien opp til Solvågtinden er generelt utsatt for erosjon og utvasking fra store regnskyll. Generelt er NINAs vurderinger gjort på stien fra Storjord og opp mot Solvågtinden også overførbare til andre stinett i reservatet.

Bruk av droner har blitt en utbredt aktivitet blant friluftslivsutøvere og ved markedsføring på sosiale media. Denne aktiviteten kan føre til forstyrrelser av sårbare arter av fugl, pattedyr og tamrein i Junkerdalsura naturreservat. Dronebruk skal vurderes i neste revidering av forvaltningsplan for Junkerdalsura naturreservat.



Figur 5: Ras langs gammelveien innover Junkerdalsura. Foto: Statskog Fjelltjenesten v/ Jim T. Kristensen

3 Mål og strategiske grep

3.1 Sårbare naturverdier

1. **Hovedmålet for de sårbare naturverdiene i Junkerdalsura naturreservat er å ivareta disse.**

Det er vanskelig å definere bevaringsmål som skal gjenspeile tilstanden til alle naturkvalitetene i reservatet, og bevaringsmålene som er utarbeidet er bare for et utvalg av de sårbare artene i reservatet:

- Grønlandsstarrpopulasjonen skal opprettholdes på dagens nivå i området rundt Solvågtind
- Mariskopopulasjonen skal opprettholdes på dagens nivå
- Kongeørn skal kunne hekke i naturreservatet når mattilgang tilsier dette. Det settes mål om hekking innenfor naturreservatet i minimum seks av ti år.

Grønlandsstarr, Marisko og kongeørn er alle sårbare arter ovenfor ferdsel og slitasje og er derfor innlemmet i besøksstrategien. Nevnte arter kan også være gode indikatorer for den generelle tilstanden i området. En forringelse av utbredelsen til disse vil være en varselampe også for andre sårbare naturverdier i reservatet, og en indikasjon på at dagens forvaltning ikke er tilfredsstillende. Forvaltningen i samarbeid med Statskog fjelltjenesten fortsetter overvåkingen av disse artene etter allerede utarbeidede bevaringsmål i forvaltningsplan. Overvåkingsområdene for grønlandstarr og marisko skal imidlertid revideres. Disse er per i dag for store og vanskelig å holde kontroll over. Flere av overvåkingsområdene for marisko er også i de rasfarlige områdene av Junkerdalsura. I overvåkingen av nevnte arter skal det gjøres en vurdering om bevaringsmålene trues som følge av forstyrrelser og slitasje fra besøkende. Her vil det også bli aktuelt å utarbeide eventuelle avbøtende tiltak.

2. **Det er et mål å oppdatere og bedre kunnskapsgrunnlaget for naturtyper og artsmangfoldet i Junkerdalsura naturreservat.**

Selv om den generelle kunnskapen for området er god og vi kjenner til de mest sårbare områdene og artene, er det en utfordring at kunnskapsgrunnlaget for Junkerdalsura naturreservat er utdatert og til dels mangelfullt på flere områder. Kunnskap om naturkvaliteter, utbredelse og tilstand er avgjørende for blant annet å kunne vurdere effekter og om behovet for iverksettelse av tiltak er til stede. Uten tilstrekkelig kunnskap lar det seg ikke gjøre å sette grensen mellom bærekraftig og skadelig bruk av naturreservatet. Gamle og til dels mangelfulle kartlegginger fører til at føre-var-prinsippet må tillegges vekt ved forvaltningen av artene og naturtypene i området (nml § 9). En nykartlegging av naturverdier i Junkerdalsura naturreservat prioriteres. Forvaltningen stiller seg ellers positive til all mulig kunnskapsinnhenting som kan bedre

dagens kunnskapsgrunnlag. Det knyttes gode bånd mellom ulike interesseorganisasjoner innenfor botanikk, ornitologi og andre organisasjoner som har bevaring av naturmangfold i høysetet.

- 3. Det vil være et mål å stimulere til ytterligere forskningsaktivitet innenfor Junkerdalsura naturreservat.** Senere års undersøkelser har vist at potensialet for ytterligere funn av sjeldne arter og forskning i reservatet er stort. Uberørte og intakte naturområder er mangelvare i Norge, og disse kan også være referanseområder for å fange opp konsekvenser av storskala prosesser som for eksempel klimaendringer, forurensninger eller nye og ukjente problemstillinger. Funn av nye og sjeldne arter vil også øke naturreservatets attraksjonsverdi. Forvaltningen stiller seg positive til forskningsprosjekter, og forsøker å knytte gode relasjoner til ulike forskningsinstitusjoner.

3.2 Reiselivet

- 1. Målet for reiselivsaktører i og rundt Junkerdalsura naturreservat er at de skal lykkes med lokal verdiskaping knyttet til reservatet og Storjord-området generelt.** Et viktig ledd i dette arbeidet vil være å skape et engasjement i reiselivsnæringen for at opplevelsen av storslagen uberørt natur er viktig i det norske reiselivsproduktet. Forvaltningen bygger relasjoner til reiselivet i Saltdal, er imøtekommende og hjelpelige med informasjon i de tilfellene det er nødvendig. Det vil være et mål å etablere et bedre samarbeid med reiselivsaktører i tilknytning til Storjord. Sammen kan vi tenke helhetlig stedsutvikling på Storjord, og komme frem til gode og bærekraftige løsninger for reiselivet og naturreservatet.

3.3 Den besøkende

- 1. Det vil være et overordnet mål å tilrettelegge for at besøkende kan få oppleve Junkerdalsura naturreservat på en trygg måte.** Et strategisk grep vil være å kanalisere ferdselen bort fra den rasfarlige gammelveien oppover Junkerdalsura. Eksisterende informasjonsmateriell må oppdateres, og her må det informeres godt og på ulike språk om rasfaren og risikoen man løper ved å bevege seg her. Skilting, vedlikehold og tilrettelegging fjernes, og aktivitet tilknyttet de rasfarlige delene av Junkerdalsura opphører. Alle reiselivsaktører oppfordres til å ikke anbefale turen inn i Junkerdalsura. Skilting ned til Trekta fra Storjordsfjell fjernes. Det er allerede iverksatt tiltak med å stemple turen innover Junkerdalsura i brosjyren «Turer på Storjord» med anbefaling om å benytte andre deler av reservatet. Brosjyren vil revideres og turforslaget fjernes i andre opplag.
- 2. Det vil være et mål å få besøkende til å i større grad benytte områder av reservatet som både er trygge, og som er antatt å tåle økt besøk.** Et strategisk grep vil være å tilrettelegge mot og langs gamle riksveg 77, og implementere denne som ny ferdselsåre for å se og oppleve reservatet.

Det etableres skilting og settes opp nytt informasjonsmateriell mot og i tilknytning til gamle riksveg 77. Økt ferdsel og en kanalisering hit vil føre til mindre bruk av gammelvegen inn i Junkerdalsura, som også kan være med på å skåne sårbare naturverdier. Dette overvåkes ved å videreføre ferdselsregistreringer i Junkerdalsura og i Storjordfjell. Ferdselsregistreringer langs stien mot Tjernfjelltjønna og opp mot rv. 77 innføres også for å overvåke effekten av tilretteleggingstiltakene som gjennomføres.

3. Forvaltningsmyndighet, i samarbeid med sentrale reiselivsaktører, Saltdal kommune, Statskog og Statens Vegvesen utreder muligheten for å etablere et utsiktspunkt/attraksjoner i tilknytning til veglommene langs gamle rv. 77. Det må gjøres en vurdering av konsekvensene av dette og økende ferdsel langs rv.77 opp mot kongeørnlokaliteter i Junkerdalsuras nordside. Det må også gjøres en konsekvensutredning opp mot reindrifta i området. Det vil bli aktuelt med en midlertidig tilrettelegging før eventuelt «utsiktspunkt» kommer på plass. Dette for å trekke noe av ferdselen oppover hit allerede i 2020. Målet vil være å trekke bort enda mere av ferdselen som går inn i Junkerdalsura.

4. Det er et mål at besøkende i reservatet ikke kommer i konflikt med sensitive pattedyr, rovfugler og vegetasjon. Videre vil det være et mål å begrense og stoppe allerede påført stislitasje. Et strategisk grep vil være å få folk til å ferdes langs etablerte stinett. Det må utarbeides nye informasjonsplakater som oppfordrer til ferdsel langs etablerte stinett, og som informerer om sårbar vegetasjon og arter (marisko, grønnlandstarr, tamrein og kongeørn) som ligger uheldig til i forhold til ferdsel. Disse må også plasseres strategisk til i forhold til ferdsel. (Jf. NINA-rapport 1475). Bedre merking av stinettet, og spesielt fra Storjordfjellkoia og til Solvågtinden er ønskelig. Forvaltningen tar ikke ansvar for merking av stien opp til Solvågtinden, men stiller seg positive til andre initiativtakere som kan bære ansvaret og vedlikeholdet en slik merking krever. Forvaltningen jobber mot å finne aktører som kan påta seg dette ansvaret. Merkingen må imidlertid være skånsom og gjennomføres i samarbeid med forvaltningen. Stislitasje overvåkes, og der stislitasjen er størst iverksettes det tiltak i samarbeid med Statskog fjelltjenesten.

5. Det er et mål at informasjonen som gis skal bidra til å øke forståelsen for vernet og motivere til naturvennlig atferd. Det vil være et strategisk grep å endre eksisterende informasjonsmateriell om Junkerdalsura naturreservat i forhold til dette. Videre skal informasjonen være kunnskapsbyggende og bidra til å skape gode holdninger på en motiverende måte. Rasfaren i Junkerdalsura skal også innlemmes her. Informasjonen tilpasses ulike aldersgrupper og presenteres på ulike språk. Den nye merkevarestrategien Norges Nasjonalparker skal tas i bruk under utarbeidelse av alt informasjonsmateriell.

- 6. Det vil være et mål øke aksepten og forståelsen for vernet ved å bevare dagens bruk av reservatet i formidlingsøyemed.** Junkerdalsura naturreservat kan bidra til å skape en større forståelse for naturens og dyrelivets samspill, viktige miljø- og klimaspørsmål og hvordan menneskelig aktivitet kan påvirke. Det settes mål om å ha minst ett åpent arrangement i tilknytning til denne tematikken og Junkerdalsura naturreservat i regi av Nordland nasjonalparksenter. Forvaltningen bidrar aktivt i dette arbeidet og generelt i Nordland nasjonalparksenterets videre arbeid med formidling og bruk av Junkerdalsura naturreservat i reiselivs- og undervisningssammenheng.
- 7. Besøksstrategien skal være retningsgivende for det videre arbeidet med besøksforvaltning i Junkerdalsura naturreservat.** I det videre arbeidet med besøksforvaltning må det imidlertid tas hensyn til at bruken av naturreservatet vil være en dynamisk prosess i stadig endring i årene som kommer. Stadig bedret kunnskapsgrunnlag vil også gjøre det lettere å sette grensen mellom bærekraftig og skadelig bruk og iverksettelse av tiltak.

3.4 Reindrift

- 1. Det vil være et mål at bruken av Junkerdalsura naturreservat ikke skal komme i konflikt med reindriften i området.** Økende og endret bruk som er til særlig ulempe for reindriften må tas hensyn til. Strategiske grep rundt ferdsel langs etablerte stinett, ivaretagelse av naturgrunnlaget i området samt utarbeidelse av informasjonsmateriell som tar sikte på å hindre unødig forstyrrelse av sensitive pattedyr (også tamrein) forventes å kunne være strategiske grep som også kommer reindriften til gode.

4 Tiltaksplan

Sårbare naturverdier

Tiltak	Ansvarlig	Samarbeidsparter	Gjennomføring/prioritet
I overvåkningen av sårbare arter innlemmes det også en vurdering om bevaringsmålene er truet som følge av besøkende.	Forvaltningsmyndighet	Statskog, fjelltjenesten	2020/1
Oppdatere og bedre kunnskapsgrunnlaget. NiN-kartlegging av reservatet (3.1.2)	Forvaltningsmyndighet	Konsulent	2020/1

Den besøkende

Tiltak	Ansvarlig	Samarbeidsparter	Gjennomføring/prioritet
Stemple, samt endre «Turer på Storjord» (3.3.1)	Statskog Fjelltjenesten	Forvaltningsmyndighet	Innen 2021/2
Fjerne resterende skilting og tilrettelegging i forbindelse med gammelveien i Junkerdalsura (3.3.1)	Forvaltningsmyndighet	Statskog Fjelltjenesten	Innen 2020/1
Skilting fra Storjord og tilrettelegging mot rv. 77 langs etablert sti mot Tjernfjelltjønnna. (3.3.2)	Forvaltningsmyndighet	Statskog Fjelltjenesten	Innen 2020/1
Utrede mulighetene for utsiktspunkt i Junkerdalsura langs rv. 77 (3.3.3)	Forvaltningsmyndighet	Reiselivet, Saltdal kommune, Statskog	Innen 2021/1
Eventuell bygging av utsiktspunktet langs rv. 77(3.3.3)	Forvaltningsmyndighet	Reiselivet, Saltdal kommune, Statskog, reindrift	Innen 2022/1
Midlertidig tilrettelegging på antatt plassering av utsiktspunktet på rv. 77 i form av informasjon, benk, og eventuelt godkjent bålfyingssted med ved (3.3.3)	Forvaltningsmyndighet	Statskog Fjelltjenesten	1/2020

Videreføre ferdselsregistreringer i Junkerdalsura og i Storjordsfjell. Innføre ferdselsregistreinger langs etablert sti mot Tjernfjelltjønna/rv. 77. (3.3.2)	Forvaltnings myndighet	Statskog Fjelltjenesten	Hvert år fom 2020/1
Utarbeide informasjon som tar sikte på å hindre unødige forstyrrelser /slitasje (3.3.4. 3.4.1)	Forvaltnings myndighet	Statskog Fjelltjenesten	Innen 2021/1
Oppdatere eksisterende informasjonsmateriell generelt, og i henhold til rasfaren. Implementere ny merkevare. (3.3.1/3.3.5)	Forvaltnings myndighet	Statskog Fjelltjenesten	Innen 2022/1
Fysisk produsere nytt informasjonsmateriell og utplassering av disse (3.3.1, 3.3.4, 3.3.5)	Forvaltnings myndighet	Statskog Fjelltjenesten	Innen 2022/1
Jobbe mot å få merket stien opp mot Solvågtn den bedre (3.3.4)	Forvaltnings myndighet		Innen 2021/1

Norges nasjonalparker

Besøksstrategi for Junkerdalsura naturreservat

Kontaktinformasjon Norges nasjonalparker

Telefon: 03400/73 58 05 00 | Faks: 73 58 05 01

E-post: post@miljodir.no

Nett: www.miljodirektoratet.no

Post: Postboks 5672 Sluppen, 7485 Trondheim

Besøksadresse: Brattørkaia 15, 7010, Trondheim